

Marem etiam non sentiri debemus tenere cum filiis: quia in quibusdam retinendi sunt spirituales sensus, quasi filii; & dimittenda est literalis observantia, quasi mater, sicut in omnibus caeremoniis legis. Prohibetur etiam quod iumenta, id est populi homines, non faciamus coire, id est conjunctionem habere, cum aliorum generis animalibus; id est cum Gentilibus, vel Judæis.

Ad nonum dicendum, quod omnes illae commixtiones in agricultura sunt prohibita ad litteram, in detestationem idololatriæ: quia Aegypti in venerationem stellarum diversas commixtiones faciebant & in feminibus, & in ani-

(a) Deest solutio ad decimum in codicibus, in edit. Rom. 1570. & Antwerpensi 1612. alisque veteribus: ubi postquam notatur in texto, aut ad marginem Deest solutio ad 10. Primus ita supplevit Franciscus Garcia: Ad decimum dicimus, ex eo quod inanimata fuerunt hominum potestati subiecta, non recte inferri quædam eorum non fuisse prohibenda, qualia sunt aurum, & argentum, & similia, ex quibus idola fabricata fuerunt. Talia enim duplici jure prohibenda fuerunt, vel quia Judæorum animos in malum pronos poterant ad idololatriam incitare, vel quia sicut ipsa idola, ita omnia illa ex quibus fabricata fuerunt, anathemati subiecta erant, & Deo valde abominanda, quemadmodum in ipsa Scriptura evidenter exprimitur his verbis: Nec inferes quidpiam ex idolo in domum tuam, ne fias anathema: sicut & illud Deuter. vii. de egestis (vel egestionibus) humo operiendis duplex ratio assignari potest, litteralis, & mystica. Litteralis est, ne aer à factoribus in detrimentum salutis corrumperetur: deinde propter reverentiam quæ tabernaculo foderis, in quo Deus dicebatur habitare, debebatur, ne scilicet fetore aliquo dehonestaretur, uti Scriptura ipsa significat Deuter. xxi. ubi dicto præcepto subiungitur: Dominus enim tuus ambulat in medio castrorum, ut eruat te, & tradat tibi inimicos tuos, & sint castra tua sancta, & nihil in eis appareat fœditatis, ne derelinquat te. Mystica est quam Gregorius Moral. vi. cap. xxi. posuit, scilicet ut significaretur ut peccati, quæ à mentis nostræ uterò, tamquam excrementa quædam fœtida, foras egerunt, beneficio penitentiae essent absconderda: talis enim est efficacia penitentiae, dicente Davide: Beati quorum remisit sunt iniquitates, & quorum tela sunt peccata: Psalm. cxxi. Vide Phil. l. 2. Aliteram quoque mysticam rationem Glossa ordinaria nobis significavit, scilicet, quod terra fragilitate considerata fordes debemus operire, vel quod terra nostræ fragilitatis aculeo profundæ considerationis sui fossa, fordes peccatorum præcipue elationis, atque superbiae per humilitatem tergendæ, & purgandæ sunt.

Medices hanc exhibet solutionem, nullam defectus mentionem ingerenti. Ad decimum dicitur, quod ratio illorum præceptorum in ipsomet textu assignatur: & primi quidem dum dicitur Deuter. vii. in fine: Sculptilia eorum igne combure: non concupisces argentum & aurum de quibus facta sunt; neque assumas ex eis tibi quidquam, ne offensas propter ea, quia abominatio est Domini Dei tui: alterius autem præcepti ratio ibidem redditur, scilicet Deuter. xxi. dum dicitur: Dominus Deus tuus ambulat in medio castrorum, ut sint castra tua sancta, & nihil in eis appareat fœditatis. Figuralis autem ratio esse poterit ut caveamus quæ ad peccatum pertinent, & quod peccata abscondere debemus ab oculis Domini per contritionem, confessionem, & penitentiam.

Nicolasus ex edit. Colonienfi sequentem responsonem adoptat, quam reflexere editioni: Ambro Patavinæ. Ad decimum dicendum, Deuter. vii. rationabiliter prohiberi argentum & aurum; non ex eo quod hominum potestati subiecta non sint; sed quia sicut ipsa idola, ita & omnia illa ex quibus constata erant, anathemati subieiebantur, utpote Deo maxime abominanda. Quod patet ex prædicto capite, ubi subditur: Ne inferes quidpiam ex idolo in domum tuam, ne fias anathema, sicut & illud est. Tum etiam ne accepto auro, & argento ex cupiditate facile inciderent in idololatriam, ad quam proni erant Judæi. Secundum autem præceptum Deuteronomii xxi. de egestionibus humo operiendis iustum, atque honestum fuit, tum ob munditiam corporalem, tum ob aeris salubritatem conservandam, tum ob reverentiam, quæ debebatur tabernaculo foderis in castris existentem, in quo Dominus habitare dicebatur; sicut ibi aperte ostenditur, ubi posito illo præcepto, statim subiungitur ejus ratio, scilicet: Dominus Deus ambulat in medio castrorum, ut eruat te, & ut sint castra tua sancta (id est munda) & nihil in eis appareat fœditatis.

Ra.

Ad undecimum dicendum, quod malefici, & sacerdotes idolorum utebantur in suis ritibus ovisibus, vel carnis hominum mortuorum: & ideo ad extripandum idololatriæ cultum præcepit Dominus ut sacerdotes minores, qui per tempora certa ministrabant in Sanctuario, non inquinarentur in mortibus, nisi valde propinquorum, scilicet patris, & matris, & hujusmodi junctarum personarum. Pontifex autem semper debebat esse paratus ad ministerium Sanctuarii: & ideo totaliter prohibitus erat ei accessus ad mortuos, quantumcumque propinquos. Præceptum etiam est eis ne ducerent uxorem meretricem, ac repudiata, sed virginem, tum propter reverentiam sacerdotum, quorum dignitas quodammodo ex tali conjugio diminui videretur; tum etiam propter filios, quibus esset ad ignominiam turpitudinis matris, quod maxime tunc erat vitandum, quando sacerdotii dignitas secundum successionem generis conferbatur. Præceptum etiam erat eis ut non raderent caput, nec barbam; nec in carnis suis facerent incisuram, ad removendum idololatriæ ritum: nam sacerdotes Gentilium radebant caput, & barbam. Unde dicitur Baruch. vi. 30. Sacerdotes sedent habentes tunicas scissas, & capita, & barbam rasam. Et etiam in cultu idolorum incidebant se cultris, & lanceolis, ut dicitur in III. Regum xviii. unde contraria præcepta sunt sacerdotibus veteris legis.

Spiritualiis autem ratio horum est, quia sacerdotes omnino debent esse immunes ab operibus mortuis, quæ sunt opera peccati; & etiam non debent radere caput, id est deponere sapientiam; neque deponere barbam, id est sapientie perfectionem; neque etiam scindere vestimenta, aut incidere carnes, ut scilicet vitium schismatis non incurant.

QUÆSTIO CIII.

De duratione præceptorum caeremonialium,

in quatuor articulis divisa.

DEinde considerandum est de duratione caeremonialium præceptorum: & circa hoc quarantur quatuor.

Primo, utrum præcepta caeremonialis fuerint ante legem.

Secundo, utrum præcepta caeremonialis fuerint ante legem.

Tertio, utrum præcepta caeremonialis fuerint ante legem.

Quarto, utrum sit peccatum mortale ob-

Secundo, utrum in lege aliquam virtutem habuerint justificandi.

Tertio, utrum cessaverint Christo veniente.

Quarto, utrum sit peccatum mortale ob-

servare ea post Christum.

ARTICULUS I.

Utrum caeremoniæ legis fuerint ante legem.

Heb. vii. fin.

AD primum sic proceditur. Videtur quod caeremoniæ legis fuerint ante legem. Sacrificia enim, & holocausta pertinent ad caeremonias veteris legis, ut supra dictum est (quæst. præc. art. 3.) Sed sacrificia, & holocausta fuerunt ante legem: dicitur enim Genes. iv. 3. quod Cain obtulit de fructibus terræ munera Domino; Abel autem obtulit de primogenitiis gregis sui, & de adipibus eorum. Non etiam obtulit holocausta Domino, ut dicitur Genes. viii. 20. & Abraham similiter, ut dicitur Genes. xxi. Ergo caeremoniæ veteris legis fuerunt ante legem.

Præterea, ad caeremonias (a) sacrorum pertinet constructio altaris, & ejus inunctio. Sed ista fuerunt ante legem: legitur enim Genes. xxi. 18. quod Abraham edificavit altare Domino: & de Jacob dicitur Genes. xxvi. 18. quod tulit lapidem, & erexit in titulum, fundens oleum asper. Ergo caeremoniæ legales fuerunt ante legem.

Præterea, inter sacramenta legalia primum dicitur fuisse circumcisio. Sed circumcisio fuit ante legem, ut patet Genes. xvii. Similiter etiam sacerdotium fuit ante legem: dicitur enim Genes. xiv. 18. quod Melchisedech erat sacerdos Dei (b) summi. Ergo caeremoniæ sacramentorum fuerunt ante legem.

Præterea, Discretio mundiorum animalium ab immundis pertinet ad caeremonias observantiarum, ut supra dictum est (quæst. cii. art. 6. ad 1.) Sed talis distinctio fuit ante legem: dicitur enim Genes. vii. 2. Ex omnibus mundis animalibus collesepta. & septena de animalibus vero immundis duo & duo. Ergo caeremoniæ legales fuerunt ante legem.

Secundo contra est quod dicitur Deut. vii. 1. Hæc sunt præcepta, & caeremoniæ quæ mandavit...

Ratio autem figuralis hujus præcepti ex Gregorio (Lib. XXXI. Moral. cap. xxi. à medio) est, ut significaretur, peccata quæ à mentis nostræ uterò tamquam excrementa fœtida egerunt, per penitentiam tegenda esse, ut Deo accepti sumus; juxta illud Psalm. cxxi. 1. Beati quorum remisit sunt iniquitates, & quorum tela sunt peccata: vel juxta Glossam (ord. implic.) ut cognita miseria conditionis humane, fordes mentis etiam, & fordes sub fossa profundæ considerationis per humilitatem tegerentur, & purgarentur.

Vide Amonitionem hinc Tomo præfixam cap. 11. num. 111.

(a) Ita cod. Alcan. & Terrac. cum plurimis exemplis. Al. sacramentorum. (b) Vulgata aliusimil.

Dominus Deus (a) *myster*, ut docerem vos. Non autem indignifere super his doceri, si prius prædictæ ceremoniæ fuissent. Ergo ceremoniæ legis non fuerunt ante legem.

Respondeo dicendum, quod sicut ex dictis patet (quæst. ciii. art. 2. ceremoniæ legis ad duo ordinantur, scilicet ad cultum Dei, & ad figurandum Christum. Quicumque autem colit Deum, oportet quod per aliqua determinata eum colat, quæ ad exteriorem cultum pertinent. Determinatio autem divini cultus pertinet ad ceremonias; sicut etiam determinatio eorum per quæ ordinantur ad proximum, pertinet ad præcepta judicialia, ut supra dictum est (quæst. xcix. art. 4.) Et ideo sicut inter homines communiter erant aliqua judicialia, non tamen ex auctoritate legis divinæ instituta sed ratione hominum ordinata; ita etiam erant quedam ceremoniæ, non quidem ex auctoritate alicujus legis determinate, sed solum secundum voluntatem, & devotionem hominum Deum colentium.

Sed quia etiam ante legem fuerunt quidam viri præcipue prophetice spiritui pollentes, credendum est quod ex instinctu divino, quasi ex quadam privata lege, inducerentur ad aliquem certum modum colendi Deum, qui & conveniens esset interiori cultui, & etiam congrueret ad significandum Christi mysteria, quæ figurabantur etiam per alia eorum gesta, secundum illud I. Corinth. x. 11. *Omnis in figura convivimus & bibimus.*

Fuerunt igitur ante legem quedam ceremoniæ, non tamen ceremoniæ legis, quia non erant per aliquam legis rationem institutæ.

Ad primum ergo dicendum, quod huiusmodi oblationes, & sacrificia, & holocausta offerebant antiqui ante legem ex quadam devotione proprie voluntatis, secundum quod eis videbatur conveniens; ut in rebus quas à Deo acceperant, & quas in reverentiam divinam offerebant, protestarentur se colere Deum, qui est omnium principium, & finis.

Ad secundum dicendum, quod etiam facta quedam instituerunt, quia videbatur eis conveniens ut, in reverentiam divinam essent aliqua loca ab aliis distincta divino cultui mancipata.

Ad tertium dicendum, quod sacramentum circumcisionis præcepto divino fuit. Ratum ante legem: unde non potest dici sacramentum legis, quasi in lege institutum, sed solum quasi in lege observatum: & hoc est quod Dominus dicit Joan. vii. 22. *Circumcisio non ex Moysè est, sed ex patribus.* Sacerdotium etiam erat ante legem apud colentes Deum secundum humanam determinationem, qui hanc dignitatem primogenitiis attribuebant.

(a) *Evulgata* veter. (b) *Evulgata*: Si enim per legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est.

Ad quartum dicendum, quod distinctio mundorum animalium, & immundorum non fuit ante legem quantum ad esum, cum dicitur sit Genes. ix. 3. *Omnis quod movetur, & vivit, erit vobis in cibum;* sed solum quantum ad sacrificiorum oblationem, quia de quibusdam determinatis animalibus sacrificia offerebant. Si tamen quantum ad esum erat aliqua animalium discretio, hoc non erat, quia esus illorum reputaretur illicitus, cum nulla lege esset prohibitus, sed propter abominacionem, vel consuetudinem; sicut & nunc videmus quod aliqua cibaria sunt in aliquibus terris abominabilia; quæ in aliis comeduntur.

ARTICULUS II. q. 1. 553

Utrum ceremoniæ veteris legis habuerint virtutem justificandi tempore legis.

Sup. quæst. xcvi. art. 1. & quæst. c. art. 12. & Ill. dist. xl. quæst. 1. art. 3.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod ceremoniæ veteris legis habebant virtutem justificandi tempore legis. Expiatio enim à peccato, & consecratio hominis ad justificationem pertinent. Sed Exod. xxix. dicitur, quod per asperisionem sanguinis, & inunctionem olei consecrabantur sacerdotes, & vestes eorum; & Levit. xvi. dicitur, quod sacerdos per asperisionem sanguinis vituli expiabat Sanctuarium ab immunditiis filiorum Israel, & à pravaricationibus eorum; atque peccatis. Ergo ceremoniæ veteris legis habebant virtutem justificandi.

2. Præterea. Id per quod homo placet Deo, ad iustitiam pertinet, secundum illud Psalm. x. 8. *Iustus Dominus, & iustitias dilexit.* Sed per ceremonias aliqui Deo placebant, secundum illud Levit. x. 19. *Quomodo potui... placere Domino in ceremoniis meatu lugubri?* Ergo ceremoniæ veteris legis habebant virtutem justificandi.

3. Præterea. Ea quæ sunt divini cultus, magis pertinent ad animam quam ad corpus, secundum illud Psalm. xvi. 8. *Lex Domini immaculata, convertens animas.* Sed per ceremonias veteris legis mundabatur leprosus, ut dicitur Levit. xiv. Ergo multo magis ceremoniæ veteris legis poterant mundare animam justificando.

Sed contra est quod Apostolus dicit Gal. iii. 21. (b) *Si data esset lex que posset justificare, Christus gratis mortuus esset, id est sine causa.* Sed hoc est inconveniens. Ergo ceremoniæ veteris legis non justificabant.

(a) *Evulgata* veter. (b) *Evulgata*: Si enim per legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est.

Respondeo dicendum, quod, sicut supra dictum est (quæst. ciii. art. 5. ad 4.) in veteri lege duplex immunditia observabatur: una quidem spiritualis, quæ est immunditia culpæ; alia vero corporalis, quæ tollebat idoneitatem ad cultum divinum; sicut leprosus dicebatur immundus, vel ille qui tangebatur ali- quod morticinum; & sic immunditia nihil aliud erat quam irregularitas quedam.

Ab hac igitur immunditia ceremoniæ veteris legis habebant virtutem emundandi: quia huiusmodi ceremoniæ erant quedam remedia adhibita ex ordinatione legis ad tollendas prædictas immunditias ex statuto legis inductas. Et ideo Apostolus dicit ad Hebr. ix. 13. quod *sanguis bivarorum, & taurorum, & cinis vitule aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis.* Et sicut ista immunditia quæ per huiusmodi ceremonias emundabatur, erat magis carnis quam mentis; ita etiam ipsæ ceremoniæ *justitiæ carnis* dicuntur ab ipso Apostolo parum supra (vers. 10.) *justitiæ, inquit, carnis usque ad tempus correctivas imposuit.*

Ab immunditia vero mentis, quæ est immunditia culpæ, non habebant virtutem expiandi: & hoc ideo, quia expiatio à peccatis nunquam fieri potuit nisi per Christum, qui solus (a) *peccata mundi*, ut dicitur Joan. 1. 29. Et quia mysterium incarnationis, & passionis Christi nondum erat realiter peractum, veteris legis ceremoniæ non poterant in se continere realiter virtutem proficentem à Christo incarnato, & passo, sicut continent sacramenta novæ legis, & ideo non poterant à peccato mundare, sicut Apostolus dicit ad Heb. x. 4. quod *impossibile est sanguine taurorum, aut bivarorum auferri peccata.* Et hoc est quod Gal. iv. 9. Apostolus vocat ea *egena, & infirma elementa*: infirma quidem, quia non possunt à peccato mundare; sed hæc infirmitas provehit ex eo quod sunt egena, id est eo quod non continent in se gratiam. Poterat autem mens fidelium tempore legis per fidem conjungi Christo incarnato, & passo; & ita ex fide Christi justificabantur; cuius fidei quedam protestatio erat huiusmodi ceremoniarum observatio, in quantum erant figura Christi. Et ideo pro peccatis offerebantur sacrificia quedam in veteri lege, non quia ipsa sacrificia à peccato emundarent, sed quia erant quedam protestationes fidei, quæ à peccato (b) mundabant. Et hoc etiam ipsa lex innuit ex modo loquendi. Dicitur enim Lev. xv. & v. quod *in oblatione hostiarum pro peccato orabit pro eo sacerdos, & dimittetur ei, quasi peccatum dimittatur non vi sacrificio-*

(a) *Evulgata* ibi peccatum. (b) Ita cum cod. Alcan. aliique recentiores editiones, *insufficiens etiam* Garcia. Al. mundabant. (c) Ita cod. Alcan. aliique edit. Patav. Edit. Rom. cum aliis nonnullis. Hæc ergo expiatio. Nicolaus Hæc ergo expiatio etiam ad remotionem.

rum, sed ex fide, & devotione offerentium. Sciendum est tamen, quod hoc ipsum quod veteris legis ceremoniæ à corporalibus munditiis expiabant, erat in figura expiationis à peccatis, quæ fit per Christum.

Sic igitur patet quod ceremoniæ in statu veteris legis non habebant virtutem iustificandi.

Ad primum ergo dicendum, quod illa sanctificatio sacerdotis, & filiorum ejus, & vestium ipsorum, vel quorumcumque aliorum per asperisionem sanguinis, nihil aliud erat quam deputatio ad divinum cultum, & remotio impedimentorum ad emundationem carnis, ut Apostolus dicit (Hebr. xiiii.) *in præfigurationem illius sanctificationis quæ Jesus per suum sanguinem sanctificavit populum.* (c) Expiatio etiam ad remotionem huiusmodi corporalium immunditiarum, referenda est, non ad remotionem culpæ; unde etiam Sanctorum expiari dicitur, quod culpæ subiectum esse non poterat.

Ad secundum dicendum, quod sacerdotes placebant Deo in ceremoniis propter obedientiam, & devotionem, & fidem rei præfiguratæ, non autem propter ipsas res secundum se consideratas.

Ad tertium dicendum, quod ceremoniæ illæ quæ erant institutæ in emundatione leprosi, non ordinabantur ad tollendam immunditiam infirmitatis lepræ: quod patet ex hoc quod non adhibebantur huiusmodi ceremoniæ nisi jam emundato. Unde dicitur Levit. xiv. 3. quod *sacerdos egressus de castris, cum invenit lepram esse mundatam, precipiet ei qui purificatur, ut offerat, &c.* Ex quo patet quod sacerdos constituebatur iudex lepræ mundatæ, non autem emundatæ. Adhibebantur autem huiusmodi ceremoniæ ad tollendam immunditiam irregularitatis. Dicitur tamen, quod quandoque si contingeret sacerdotem errare in iudicando, miraculose leprosus mundabatur à Deo virtute divina, non autem virtute sacrificiorum; sicut etiam miraculose mulieris adulteræ compurefcebatur femur bibitis aquis in quibus sacerdos maledicta congererat, ut haberet Num v.

Ad primum ergo dicendum, quod illa sanctificatio sacerdotis, & filiorum ejus, & vestium ipsorum, vel quorumcumque aliorum per asperisionem sanguinis, nihil aliud erat quam deputatio ad divinum cultum, & remotio impedimentorum ad emundationem carnis, ut Apostolus dicit (Hebr. xiiii.) *in præfigurationem illius sanctificationis quæ Jesus per suum sanguinem sanctificavit populum.* (c) Expiatio etiam ad remotionem huiusmodi corporalium immunditiarum, referenda est, non ad remotionem culpæ; unde etiam Sanctorum expiari dicitur, quod culpæ subiectum esse non poterat.

(a) *Evulgata* ibi peccatum. (b) Ita cum cod. Alcan. aliique recentiores editiones, *insufficiens etiam* Garcia. Al. mundabant. (c) Ita cod. Alcan. aliique edit. Patav. Edit. Rom. cum aliis nonnullis. Hæc ergo expiatio. Nicolaus Hæc ergo expiatio etiam ad remotionem.

ARTICULUS III. 554

Utrum cœremonia veteris legis cessaverit in adventu Christi.

2. 2. quæst. LXXXVI. art. 4. ad 1. & II. dist. XLIV. quæst. 11. art. 2. ad 3. & IV. dist. 1. quæst. 2. art. 5. quæst. 1. & 2. & dist. 11. quæst. 2. art. 4. quæst. 3. corp. & quæst. 11. art. 8. cor. & Rom. XIV. lect. 1. & 2.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod cœremonia veteris legis non cessaverit in Christi adventu. Dicitur enim Baruch iv. 1. *Hic liber mandatorum Dei, & lex quæ est in æternum.* Ergo ad legem pertinebant legis cœremonia. Sed legis cœremonia in æternum duraturæ erant.

2. Præterea. Oblatio mundati leprosi ad legis cœremonias pertinebat. Sed etiam in Evangelio præcipitur leproso emundato ut humilimodi oblationes offerat. Ergo cœremonia veteris legis non cessaverunt Christo veniente.

3. Præterea. Manente causa manet effectus. Sed cœremonia veteris legis habebant quasdam rationabiles causas; in quantum ordinabantur ad divinum cultum, etiam præter hoc quod ordinabantur in figuram Christi. Ergo cœremonia veteris legis cessare non debuerunt.

4. Præterea. Circumcisio erat instituta in signum fidei Abraham; observatio autem fabricati ad recolendum beneficium creationis; & aliæ solemnitates legis ad recolendum alia beneficia Dei, ut supra dictum est (quæst. præc. art. 4. ad 10.) Sed fides Abraham est semper imitanda etiam à nobis, & beneficium creationis, & alia Dei beneficia semper sunt recolenda. Ergo ad minus circumcisio, & solemnitates legis cessare non debuerunt.

Sed contra est quod Apostolus dicit ad Col. 11. 16. *Nemo vos iudicet in cibo, aut in potu, aut parte cibi fæsti, aut neomenia, aut sabbatorum, quæ sunt umbra futurorum;* & ad Hebr. vi. 13. dicitur, quod *antiquum testamentum veteris legis prius: quod autem antiquatur, & senescit, prope interitum est.*

Respondeo dicendum, quod omnia præcepta cœremonialia veteris legis ad cultum Dei sunt ordinata, ut supra dictum est (quæst. c1. art. 1. & 2.) exterior autem cultus proportionari debet interiori cultui; qui consistit in fide, spe, & caritate. Unde secundum diver-

sitate interioris cultus debuit diversificari exterior cultus. Potest autem triplex status distinguui interioris cultus. Unus quidem, secundum quem habetur fides, & spes & de bonis cœlestibus, & de his per quæ in cœlestia introducimur; de utriusque quidem sicut de quibusdam futuris: & talis fuit status fidei, & spei in veteri lege. Alius autem est status in posterioris cultus, in quo habetur fides, & spes de cœlestibus bonis sicut de quibusdam futuris, (a) sed de his per quæ introducimur in cœlestia, sicut de presentibus, vel præteritis: & iste est status novæ legis. Tertius autem status est in quo utraque habentur ut presentia, & nihil creditur ut absens, neque speratur in futurum: & iste est status beatorum.

In illo ergo statu beatorum nihil erit figurale ad divinum cultum pertinens, sed solum gratiarum actio, & vox laudis: & ideo dicitur Apocal. xxi. 2. de civitate beatorum: *Templum non vidi in ea: Dominus enim Deus omnipotens templum illius est, & Agnus.* Pari igitur ratione cœremonia primi status, per quas figurabatur & secundus, & tertius, veniente secundo statu, cessare debuerunt, & aliæ cœremonia induci, quæ convenienter status cultus divini pro tempore illo in quo bona cœlestia sunt futura, beneficia autem Dei, per quæ ad cœlestia introducimur, sunt presentia.

Ad primum ergo dicendum, quod lex veteris dicitur esse in æternum, secundum moralia quidem simpliciter & absolute, secundum cœremonialia vero quantum ad veritatem per ea figuratam.

Ad secundum dicendum, quod mysterium redemptionis humani generis completum fuit in passione Christi. Unde tunc Dominus dixit, *Consummatum est, et habetur Joan. xix. 30.* & ideo tunc totaliter debuerunt cessare legalia, quasi jam veritate eorum consummata. In cuius signum in passione Christi velum templi legitur esse scissum, Matth. xxvii. Et ideo ante passionem Christi, Christo prædicante, & miracula faciente, currebant simul lex, & Evangelium: quia jam mysterium Christi erat inchoatum, sed nondum consummatum. Et propter hoc mandavit Christus Dominus ante passionem leproso ut legales cœremonias observaret.

Ad tertium dicendum, quod rationes literales cœremoniarum supra assignatæ referuntur ad divinum cultum, qui quidem cultus erat in fide venturi, & ideo jam veniente eo qui venturus erat, & cultus ille cessat, & omnes rationes ad hunc cultum ordinatæ.

Ad

Ad quartum dicendum, quod fides Abraham fuit commendata in hoc quod credidit divinæ promissioni de futuro semine, in quo benedicerentur omnes gentes. Et ideo quantum hoc erat futurum, oportebat protestari fidem Abraham in circumcisione; sed postquam jam hoc est perfectum, oportet idem alio signo declarari, scilicet bapismo, qui in hoc circumcisione succedit, secundum illud Apostoli ad Colos. 11. 11. *Circumcisio estis circumcisio non manifestata in expolatione corporis carnis, sed in circumcisio Domini nostri Jesu Christi, conscripti ei in bapismo.* Sabbatum autem, quod significabat primam creationem, mutatur in diem dominicum, in quo commemoratur nova creatura inchoata in resurrectione Christi. Et similiter aliis solemnitatibus veteris legis novæ solemnitates succedunt: quia beneficia illi populo exhibitæ significant beneficia nobis concessa per Christum. Unde festo Pasche succedit festum Passionis Christi, & Resurrectionis festo Pentecostes, in quo fuit data lex vetus, succedit festum Pentecostes in quo fuit data lex spiritus vitæ: festo Neomenia succedit festum beate Virginis, in qua primo apparuit illuminatio Solis, id est Christi per copiam gratiæ: festo Tabularum succedunt festa Apostolorum: festo Expiationis succedunt festa Martyrum, & Confessorum: festo Tabernaculorum succedit festum consecrationis Ecclesiæ; festo Cætes, atque Colletæ succedit festum Angelorum, vel etiam festum omnium Sanctorum.

ARTICULUS IV.

Utrum post passionem Christi legalia possint servari sine peccato mortali.

Inf. quæst. CIV. art. 3. cor. & 2. 2. quæst. LXXXVII. art. 1. cor. post. med. & quæst. XCII. art. 1. & quæst. XCIV. art. 3. ad 5. & IV. dist. 1. quæst. 11. art. 5. quæst. 3. & 4. & Rom. XIV. & Gal. 11.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod post passionem Christi legalia possunt sine peccato mortali observari. Non est enim credendum quod Apostoli post acceptum Spiritum Sanctum mortaliter peccaverint: ejus enim plenitudine sunt induti virtute ex alto, ut dicitur Luc. ult. Sed Apostoli post adventum Spiritus Sancti legalia observaverunt: dicitur enim Act. xvi. quod Paulus circumcidit Timotheum: & act. xxi. 26. dicitur, quod Paulus secundum consilium Jacobi, assumptis viris, purificatus cum eis intravit in templum, annuans expiationem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblato. Ergo sine peccato mortali possunt post Christi passionem legalia observari.

2. Præterea. Virare consortia Gentilium ad cœremonias legis pertinebat. Sed hoc observavit primus Pastor Ecclesiæ, dicitur enim ad Galat. 11. 12. quod cum venisset quidam Antiochiam, subiebat, & segregavit se. Perius à Gentilibus. Ergo absque peccato post passionem Christi legis cœremonia observari possunt.

3. Præterea. Præcepta Apostolorum non induxerunt homines ad peccatum. Sed ex decreto Apostolorum statutum fuit, quod Gentiles qualem de cœremoniis legis observarent dicitur enim Act. xv. 28. *Visum est Spiritui Sancto, & nobis, nihil ultra imponere gravia vobis, quam hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione.* Ergo absque peccato cœremonia legales possunt post Christi passionem observari.

Sed contra est quod Apostolus dicit ad Gal. v. 2. *Si circumcidamini, Christus nihil vobis proderit.* Sed nihil excludit fructum Christi nisi peccatum mortale. Ergo circumcidi, & alias cœremonias observare post passionem Christi, est peccatum mortale. Respondeo dicendum, quod omnes cœremonia sunt quedam protestationes fidei, in qua consistit interior Dei cultus. Sic autem fidem interioriorem potest homo protestari factis, sicut & verbis: & in utraque protestatione si aliquid homo fallum prociatur, peccat mortaliter. Quamvis autem sic eadem fides quam habemus de Christo, & quam antiqui Patres habuerunt; tamen quia ipsi præcesserunt Christum, nos autem sequimur, eadem fides diversis verbis significatur à nobis, & ab eis: Nam ab eis dicebatur: *Eccce, virgo concepit, & paries filium;* quæ sunt verba futuræ temporis: nos autem idem representamus per verba præteriti temporis, dicentes, quod *concepit, & peperit.* Et similiter cœremonia veteris legis significabant Christum ut nasciturum, & passurum; nostra autem sacramenta significant ipsum ut natum, & passum.

Sicut igitur peccare mortaliter qui nunc suam fidem protestando diceret Christum nasciturum, quod antiqui pie, & veraciter dicebant: ita etiam peccaret mortaliter, si quis nunc cœremonias observaret quas antiqui pie, & fideliter observabant. Et hoc est quod Augustinus dicit contra Faustum (Lib. XIX. cap. xvi. à med.) *Jam non promittitur nasciturus, passurus, resurrecturus, quod illa sacramenta quodammodo personabant; sed annuntiatum, quod natus sit, passus sit, resurrectus, quod hæc sacramenta quæ à Christianis aguntur, jam personant.*

Ad primum ergo dicendum, quod circa hoc diversimode sensisse videntur Hieronymus, & Augustinus. Hieronymus enim (epist. LXXV. olim. x1. inter op.) Aug. & sup. illud Gal. 11. Sed

(a) Ita Nicolaus cum cod. Alcan. Tarrac. aliisque Al. scilicet.

sed cum *viatim* distinxit duo tempora: unum tempus ante passionem Christi, in quo legalia non erant mortua, quasi non habentia vim obligatoriam, aut expiatiivam pro suo modo; nec etiam mortifera, quia non peccabant ea observantes: statim autem post passionem Christi inceperunt esse non solum mortua, id est non habentia virtutem, & obligationem, sed etiam mortifera, ita scilicet quod peccabant mortaliter quicumque ea observabant. Unde dicebat, quod Apostoli nunquam legalia observaverunt post passionem secundum veritatem, sed solum quadam pia simulatione, ne scilicet scandalizarent Judæos, & eorum conversionem impedirent. Quæ quidem simulatio sic intelligenda est, non quidem ita quod illos actus secundum rei veritatem non facerent, sed quia non faciebant tanquam legis ceremonias observantes; sicut si quis pelliculam virilis membri abscideret propter sanitatem, non causa legalis circumcissionis observanda.

Sed quia indecens videtur quod Apostoli ea occultarent propter scandalum quæ pertinent ad veritatem vitæ, & doctrinæ, & quod simulatione uterentur in his quæ pertinent ad salutem fidelium: ideo convenientius Augustinus (epist. xl. olim lx.) distinxit tria tempora: unum quidem ante Christi passionem, in quo legalia neque erant mortifera, neque mortua; aliud autem post tempus Evangelii divulgati; in quo legalia sunt mortua, & mortifera; tertium autem est tempus medium, scilicet à passione Christi usque ad divulgationem Evangelii; in quo legalia quidem fuerunt mortua, quia neque vim aliquam habeant, neque aliquis ea observare tenebatur; non tamen fuerunt mortifera, quia illi qui conversi erant ad Christum ex Judæis, poterant illa legalia licite observare, dummodo non sic ponerent spem in eis quod ea reputarent sibi necessaria ad salutem, quasi sine legalibus fides Christi justificare non posset. His autem qui convertentur ex Gentilitate ad Christum, non inerat causa ut ea observarent. Et ideo Paulus circumcidit Timotheum, qui ex matre Judæa gentis erat; Titum autem, qui ex Gentilibus natus erat, circumcidere noluit. Ideo autem noluit Spiritus Sanctus ut statim inhiberetur his qui ex Judæis convertentur, observatio legalium, sicut inhibebatur his qui ex Gentilibus convertentur, Gentilitatis ritus, ut quedam differentia inter hos ritus ostenderetur. Nam gentilitatis ritus repudiabatur tanquam omnino illicitus, & à Deo semper prohibitus; ritus autem legis cessabat, tanquam impletus per Christi passionem, ut pote à Deo in figuram Christi institutus.

Ad secundum dicendum, quod secundum Hieronymum (loc. cit. in resp. ad iv.) Petrus simulatorie se à Gentilibus subtrahabat, ut vi-

taret & Judæorum scandalum, quorum erat Apostolus: unde in hoc multo modo peccavit. Sed Paulus eum similiter simulatorie reprehendit, ut vitaret scandalum Gentilium, quorum erat Apostolus.

Sed Augustinus (loc. sup. cit.) hoc improbat: quia Paulus in canonica Scriptura, scilicet Gal. vi. in qua nefas est credere aliquid falsum esse, dicit quod Petrus reprehensibilis erat. Unde verum est quod Petrus peccavit, & Paulus vere eum, non simulatorie reprehendit. Non autem peccavit Petrus in hoc quod ad tempus legalia observabat, quia hoc sibi licebat tanquam ex Judæis converso; sed peccabat in hoc quod circa legalium observantiam nimiam diligentiam adhibebat, ne scandalizaret Judæos, ita quod ex hoc sequeretur Gentilium scandalum.

Ad tertium dicendum, quod quidam dixerunt quod illa prohibitio Apostolorum non est intelligenda ad litteram, sed secundum spiritualem intellectum; ut scilicet in prohibitione sanguinis intelligatur prohibitio homicidii, in prohibitione suffocati intelligatur prohibitio violentiæ, & rapinæ; in prohibitione immolatorum intelligatur prohibitio idololatæ: fornicatio autem prohibetur tanquam per se malum. Et hanc opinionem accipiunt ex quibusdam glossis, quæ hujusmodi præcepta mystice exponunt.

Sed quia homicidium, & rapina etiam apud Gentiles reputantur illicita, non oportuit super hoc speciale mandatum dari his qui erant ex Gentilitate conversi ad Christum. Unde alii dicunt, quod ad litteram illa committibilia fuerunt prohibita, non propter observantiam legalium, sed propter gulam comprimendam. Unde Hieronymus super illud Ezech. xlv. *Omne mortuum* &c. dicit (circa fin. comment.) „Condemnat facerdes, qui in cibis, & ceteris hujusmodi, hæc cupiditate gulgæ non custodiunt.“

Sed quia sunt quedam cibaria magis delicta, & gulam provocantia, non videtur ratio quare fuerunt hæc magis quam alia, prohibita. Et ideo dicendum secundum tertiam opinionem, quod ad litteram ista sunt prohibita, non ad observandum ceremonias legis, sed ad hoc quod posset coalescere unio Gentilium, & Judæorum simul habitantium. Judæis enim propter antiquam consuetudinem sanguis, & suffocatum erant abominabilia; commestio autem immolatorum simulacris poterat in Judæis aggenerare circa Gentiles suspitionem redivis ad idololatiam. Et ideo ista fuerunt prohibita pro tempore illo, in quo de novo oportebat convenire in unum Gentiles, & Judæos. Procedente autem tempore, cessante causa, cessavit & effectus, manifestata evangelicæ doctrinæ veritate, in qua Dominus

mus docet, quod nihil quod per os intrat, inquinat hominem ut dicitur Math. xv. 11. & quod nihil est rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur, ut I. ad Timoth. iv. 4. dicitur. Fornicatio autem prohibetur specialiter, quia Gentiles non reputabant eam esse peccatum.

QUÆSTIO CIV.

De præceptis judicialibus;
in quatuor articulis divisa.

Consequenter considerandum est de præceptis judicialibus: & primo considerandum est de ipsis in communi; secundo de rationibus eorum.

Circa primum quærentur quatuor.
Primo, quæ sint judicialia præcepta.
Secundo, utrum sint figuralia.
Tertio, de duratione eorum.
Quarto, de distinctione eorum.

ARTICULUS I. 556

Utrum ratio præceptorum judicialium consistat in hoc quod sunt ordinantia ad proximum.

Sup. quæst. xcix. art. 4. & loci ibi indultis.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod ratio præceptorum judicialium non consistat in hoc quod sunt ordinantia ad proximum. Judicialia enim præcepta à iudicio dicuntur. Sed multa sunt alia quibus homo ad proximum ordinatur, quæ non pertinent ad ordinationem iudiciorum. Non ergo præcepta judicialia dicuntur quibus homo ordinatur ad proximum.

2. Præterea. Præcepta judicialia à moralibus distinguuntur, ut supra dictum est (q. xcix. art. 4.) Sed multa præcepta moralia sunt quibus homo ordinatur ad proximum, sicut patet in septem præceptis secundæ tabulæ. Non ergo præcepta judicialia dicuntur ex hoc quod ad proximum ordinant.

3. Præterea. Sicut se habent præcepta ceremonialia ad Deum, ita se habent judicialia præcepta ad proximum, ut supra dictum est (quæst. xcix. art. 4. & quæst. ci. art. 1.) Sed inter præcepta ceremonialia sunt quedam quæ pertinent ad seipsum, sicut observantia ciborum, & vestimentorum, de quibus supra dictum est (quæst. ci. art. 6. ad 1. & ad 6.) Ergo præcepta judicialia non ex hoc dicuntur quod ordinant hominem ad proximum.

Sed contra est quod dicitur Ezech. xvi. 1. 8. Inter cetera bona opera viri justi: Si iudicium verum fecerit inter virum, & virum. Sed

3. Tb. Op. Tom. II.

judicialia præcepta à iudicio dicuntur. Ergo præcepta judicialia videntur dici illa quæ pertinent ad ordinationem hominum ad invicem.

Respondeo dicendum, quod, sicut ex supra dictis patet (quæst. xcix. art. 2. & quæst. xcix. art. 3. & 4.) præceptorum cuiuscumque legis quædam habent vim obligandi ex ipso dictamine rationis, quia naturalis ratio dicitur hoc esse debitum fieri, vel vitari: & hujusmodi præcepta dicuntur *moralia*, eo quod à ratione dicuntur mores humani. Alia vero præcepta sunt quæ non habent vim obligandi ex ipso dictamine rationis, quia scilicet in se considerata non habent absolute rationem debiti, vel indebiti: sed habent vim obligandi ex aliqua institutione divina, vel humana: & hujusmodi sunt determinationes quedam mortalium præceptorum. Si igitur determinentur moralia præcepta per institutionem divinam in his per quæ ordinatur homo ad Deum, talia dicuntur *præcepta ceremonialia*; si autem in his quæ pertinent ad ordinationem hominum ad invicem, talia dicuntur *præcepta judicialia*.

In duobus ergo consistit ratio judicialium præceptorum; scilicet ut pertinent ad ordinationem hominum ad invicem; & ut non habeant vim obligandi ex sola ratione, sed ex institutione.

Ad primum ergo dicendum, quod judicia exercentur officio aliquorum Principum, qui habent potestatem iudicandi. Ad Principem autem pertinet non solum ordinare de his quæ veniunt in litigium, sed etiam de voluntariis contractibus, qui inter homines sunt, & de omnibus pertinentibus ad populi communitatem, & regimen. Unde præcepta judicialia non solum sunt illa quæ pertinent ad lites iudiciorum, sed etiam quæcumque pertinent ad ordinationem hominum ad invicem, quæ subest ordinationi Principis tanquam supremi iudicis.

Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit de præceptis ordinantibus ad proximum, quæ habent vim obligandi ex solo dictamine rationis.

Ad tertium dicendum, quod etiam in his quæ ordinant ad Deum, quædam sunt moralia, quæ ipsa ratio sine informata dicitur sicut Deum esse amandum, & colendum; quedam vero sunt ceremonialia, quæ non habent vim obligationis nisi ex institutione divina. Ad Deum autem pertinent non solum sacrificia oblata Deo, sed etiam quæcumque pertinent ad idoneitatem offerentium, & Deum colentium: homines enim ordinantur in Deum sicut in finem. Et ideo ad cultum Dei pertinent, & per consequens ad ceremonialia præcepta, quod homo habeat quandam idoneitatem respectu cultus divini. Sed homo non ordinatur ad pro-

It

xi

ximum sicut in finem; ut oporteat eum disponi in seipso in ordine ad proximum: hæc enim est comparatio servorum ad dominos, qui id quod sunt, dominorum sunt, secundum Philosophum in I. Polit. (cap. 111. ante med.) Et ideo non sunt aliqua præcepta judicialia ordinantia hominem in seipso; sed omnia talia sunt moralia: quia ratio, quæ est principium moralium, se habet in homine respectu eorum quæ ad ipsum pertinent, sicut princeps, vel iudex in civitate. Sciendum tamen, quod quia ordo hominis ad proximum magis subjacet rationi quam ordo hominis ad Deum; plura præcepta moralia inveniantur per quæ ordinatur homo ad proximum, quam per quæ ordinatur homo ad Deum: & propter hoc etiam oportuit plura esse ceremonialia in lege quam judicialia.

ARTICULUS II. 557

Utrum præcepta judicialia aliquid figurent.

Inf. art. 3. corp. & 2. 2. quæst. LXXXVII. art. 7. corp.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod præcepta judicialia non figurent aliquid. Hoc enim videtur esse proprium ceremonialium præceptorum quod sunt in figuram aliquis rei instituta. Si igitur etiam præcepta judicialia aliquid figurent, non erit differentia inter judicialia, & ceremonialia præcepta.

2. Præterea. Sicut illi populo Judeorum data sunt quædam judicialia præcepta, ita etiam aliis populis gentilium. Sed judicialia præcepta aliorum populorum non figurant aliquid, sed ordinant quid fieri debeat. Ergo videtur quod neque præcepta judicialia veteris legis aliquid figurent.

3. Præterea. Ea quæ ad cultum divinum pertinent, figuris quibusdam tradi oportuit: quia ea quæ Dei sunt, supra nostram rationem sunt, ut supra dictum est (quæst. c1. art. 2. ad 2.) Sed ea quæ sunt proximorum, non excedunt rationem nostram. Ergo per judicialia, quæ ad proximum nos ordinant, non oportuit aliquid figurari.

Sed contra est quod Exod. XXI. judicialia præcepta allegorice, & moraliter exponuntur.

Respondeo dicendum, quod dupliciter contingit aliquid præceptum esse figurale. Uno modo primo & per se, quia scilicet principaliter est institutum ad aliquid figurandum; & hoc modo præcepta ceremonialia sunt figurata: ad hoc enim sunt instituta ut aliquid figurent pertinens ad cultum Dei, & ad mysterium Christi.

Quædam vero præcepta sunt figurata non primo, & per se, sed ex consequenti; &

hoc modo præcepta judicialia veteris legis sunt figurata: non enim sunt instituta ad aliquid figurandum, sed ad ordinandum statum illius populi secundum iustitiam, & equitatem; sed ex consequenti aliquid figurabant, in quantum scilicet totus status illius populi, qui per huiusmodi præcepta disponebatur, figurata erat, secundum illud I. ad Cor. x. 11. *Omnia in figura contingebant illi.*

Ad primum ergo dicendum, quod præcepta ceremonialia alio modo sunt figurata quam judicialia, ut dictum est (in corp. art.)

Ad secundum dicendum, quod populus Judeorum ad hoc electus erat à Deo quod ex eo Christus nasceretur: & ideo oportuit totum illius populi statum esse propheticum, & figuralem, ut Augustinus dicit contra Faustum (Lib. XXII. cap. xxiv. in princ.) Et propter hoc etiam judicialia illi populo tradita magis sunt figurata quam judicialia aliis populis tradita; sicut etiam bella, & gesta illius populi exponuntur mystice, non autem bella, vel gesta Assyriorum, vel Romanorum, quamvis longe clariora secundum homines fuerint.

Ad tertium dicendum, quod ordo ad proximum in populo illo secundum se consideratus pervius erat rationi; sed secundum quod referebatur ad cultum Dei, superabat rationem: & ex hac parte erant figurata.

ARTICULUS III. 558

Utrum præcepta judicialia veteris legis perpetuam obligationem habeant.

Inf. quæst. CVIII. art. 1. corp. & art. 2. corp. & ad 4. & 2. 2. quæst. LXII. art. 3. ad 1. & quæst. LXXXI. art. 1. corp. & IV. dist. XV. quæst. 1. art. 5. q. 2. ad 5. & quod. 11. art. 8. & IV. art. 13. corp. & ad 1. & Hebr. vii. lect. 2.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod præcepta judicialia veteris legis perpetuam obligationem habeant. Præcepta enim judicialia pertinent ad virtutem iustitiæ, nam iudicium dicitur iustitiæ executio. Iustitiæ autem est perpetua, & immortalis, ut dicitur Sap. 1. Ergo obligatio præceptorum judicialium est perpetua.

2. Præterea. Institutio divina est stabilior quam institutio humana: Sed præcepta judicialia humanorum legum habent perpetuam obligationem. Ergo multo magis præcepta judicialia legis divine.

3. Præterea. Apostolus dicit ad Hebr. vii. 18. *quod reprobatio sit præcedentis mandati propter infirmitatem ipsius, & inutilitatem:* quod quidem verum est de mandato ceremoniali, quod non poterat facere perfectum iuxta conscientiam

nam ferventem solummodo in civis, & in potibus, & variis baptismis, & iustitiis carnis, ut Apostolus dicit ad Hebr. ix. 9. Sed præcepta judicialia erant utilia, & efficacia ad id ad quod ordinabantur, scilicet ad iustitiam, & æquitatem inter homines constituendam. Ergo præcepta judicialia veteris legis non reprobantur, sed adhuc efficaciam habent.

Sed contra est quod Apostolus dicit ad Hebr. vii. 12. *quod translatio sacerdotii, necessesse est ut legis translatio fiat.* Sed sacerdotium est translatum ab Aaron ad Christum. Ergo etiam & tota lex est translata. Non ergo judicialia præcepta adhuc obligationem habent.

Respondeo dicendum, quod judicialia præcepta non habuerunt perpetuam obligationem, sed sunt evacuata per adventum Christi; aliter tamen quam ceremonialia.

Nam ceremonialia adeo sunt evacuata, ut non solum sint mortua, sed etiam mortifera obervantibus post Christum; maxime post Evangelium divulgatum.

Præcepta autem judicialia sunt quidem mortua, quia non habent vim obligandi; non tamen sunt mortifera: quia si quis Princeps ordinaret in regno suo illa judicialia observari, non peccaret; nisi forte hoc modo observarentur, vel observari mandarentur, tamquam habentia vim obligandi ex veteris legis institutione: talis enim intentio observandi esset mortifera. Hujus differentia ratio potest accipi ex præmissis (art. præc.) Dicitur enim, quod præcepta ceremonialia sunt figurata primo & per se, tamquam instituta principaliter ad figuranda Christi mysteria ut futura: & ideo ipsa observatio eorum præjudicat fidei veritati, secundum quam consistitur illa mysteria jam esse completa. Præcepta autem judicialia non sunt instituta ad figurandum, sed ad disponendum statum illius populi, qui ordinabatur ad Christum: & ideo, mutato statu illius populi, Christo jam veniente, judicialia præcepta obligationem amittunt: lex enim fuit pædagogus ducens ad Christum, ut dicitur ad Gal. III.

Quia tamen huiusmodi judicialia præcepta non ordinantur ad figurandum, sed ad aliquid faciendum, ipsa eorum observatio absolute non præjudicat fidei veritati; sed intentio observandi tamquam ex obligatione legis præjudicat veritati fidei: quia per hoc haberetur quod status prioris populi adhuc duraret, & quod Christus nondum venisset.

Ad primum ergo dicendum, quod iustitia quidem perpetuo est observanda; sed determinationem eorum quæ sunt iusta, secundum institutionem humanam, vel divinam, oportet quod varietur secundum diversum hominum statum.

S. Tho. Op. Tom. II.

Ad secundum dicendum, quod præcepta judicialia ab hominibus instituta habent perpetuam obligationem, manente illo statu regiminis; sed si civitas, vel gens ad aliud regimen deveniat, oportet leges mutari: non enim eadem leges conveniunt in Democratia, quæ est potestas populi, & in Oligarchia, quæ est potestas divitum, ut patet per Philosophum in sua Politia (Lib. III. cap. v. vi. & ix.) Et ideo etiam mutato statu illius populi, oportuit præcepta judicialia mutari.

Ad tertium dicendum, quod illa præcepta judicialia disponebant populum ad iustitiam, & æquitatem; secundum quod conveniebat illi statui. Sed post Christum statum illius populi oportuit mutari; ut jam in Christo non esset discretio Gentilis, & Judei, sicut antea erat: & propter hoc oportuit etiam præcepta judicialia mutari.

ARTICULUS IV. 559

Utrum præcepta judicialia possint habere aliquam certam divisionem.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod præcepta judicialia non possint habere aliquam certam divisionem. Præcepta enim judicialia ordinant homines ad invicem. Sed ea quæ inter homines ordinari oportet, in usum eorum venientia, non cadunt sub certa distinctione, cum sint infinita. Ergo præcepta judicialia non possunt habere certam distinctionem.

2. Præterea. Præcepta judicialia sunt determinationes moralium. Sed moralia præcepta non videntur habere aliquam distinctionem, nisi secundum quod reducuntur ad præcepta decalogi. Ergo præcepta judicialia non habent aliquam certam distinctionem.

3. Præterea. Præcepta ceremonialia quia certam distinctionem habent, eorum distinctio in lege innuitur, dum quedam vocantur *sacerificia*, quedam *observantia*. Sed nulla distinctio innuitur in lege præceptorum judicialium. Ergo videtur quod non habeant certam distinctionem.

Sed contra. Ubi est ordo, oportet quod sit distinctio. Sed ratio ordinis maxime pertinet ad præcepta judicialia, per quæ populus ille ordinabatur. Ergo maxime debent habere distinctionem certam.

Respondeo dicendum, quod cum lex sit quasi quedam ars humanæ vite instituenda, vel ordinanda, sicut in unaquaque arte est certa distinctio regularum artis, ita oportet in qualibet lege esse certam distinctionem præceptorum: aliter enim ipsa confusio utilitatem legis auferret.

Et ideo dicendum est, quod præcepta ju-

Tit 2

di-

dicialia veteris legis, per quæ homines ad invicem ordinabantur, distinctionem habent secundum distinctionem ordinationis humanæ. Quadruplex autem ordo in aliquo populo inveniri potest: unus quidem principum populi ad subditos; alius autem subditorum ad invicem; tertius autem eorum qui sunt de populo, ad extraneos; quartus autem ad domesticos, sicut patris ad filium, uxoris ad virum, & domini ad servum: & secundum istos quatuor ordines distingui possunt præcepta judicialia veteris legis.

Dantur autem quedam præcepta de institutione principum, & officio eorum, & de reverentia eis exhibenda: & hæc est una pars judicialium præceptorum. Dantur etiam quedam præcepta pertinentia ad concives ad invicem, puta circa emptiones, & venditiones, & judicialia, & poenæ: & hæc est secunda pars judicialium præceptorum. Dantur etiam quedam præcepta pertinentia ad extraneos, puta de bellis contra hostes, & de susceptione peregrinorum, & advenarum: & hæc est tertia pars judicialium præceptorum. Dantur etiam in lege quedam præcepta pertinentia ad domesticam conversationem, sicut de servis, & uxoris, & filiis: & hæc est quarta pars judicialium præceptorum.

Ad primum ergo dicendum, quod ea quæ pertinent ad ordinationem hominum ad invicem, sunt quidem numero infinita, sed tamen reduci possunt ad aliqua certa secundum differentiam ordinationis humanæ, ut dictum est (in corp. art.)

Ad secundum dicendum, quod præcepta decalogi sunt prima in genere moralium, ut supra dictum est (quæst. c. art. 3.) & ideo convenienter alia præcepta moralia secundum ea distinguuntur. Sed præcepta judicialia, & ceremonialia habent aliam rationem obligationis, non quidem ex ratione naturali, sed ex sola institutione: & ideo distinctionis eorum alia est ratio.

Ad tertium dicendum, quod ex ipsis rebus quæ per præcepta judicialia ordinantur in lege, innuit lex distinctionem judicialium præceptorum.

QUÆSTIO CV.

De ratione judicialium præceptorum,

in quatuor articulis divisa.

DEinde considerandum est de ratione judicialium præceptorum: & circa hoc quaeruntur quatuor.

Primo, de ratione præceptorum judicialium quæ pertinent ad principes.

(a) *Vulgata potentes.* (b) *Ibid.* de senibus.

Secundo, de his quæ pertinent ad convictum hominum ad invicem.

Tertio, de his quæ pertinent ad extraneos.

Quarto, de his quæ pertinent ad domesticam conversationem.

ARTICULUS I.

Utrum convenienter lex vetus de principibus ordinaverit.

AD primum sic proceditur. Videtur quod inconvenienter lex vetus de principibus ordinaverit. Quia, ut Philosophus dicit in III. Polit. (cap. xv. circ. princ.) ordinatio populi præcipue dependet ex maximo principatu. Sed in lege non invenitur, qualiter debeat institui supremus princeps, invenitur autem de inferioribus principibus: primo quidem Exod. xviii. 21. *Provide de omni plebe viros (a) sapientes &c.* & Num. xi. 16. *Congrega mihi septuaginta viros (b) de senibus Israel: & Deut. 1. 13. Date ex vobis viros sapientes, & gnaros &c.* Ergo insufficienter lex vetus principes populi ordinavit.

2. Præterea. *Optimi est optima adducere*, ut Plato dicit (in Timeo, aliquant. à princ.) Sed optima ordinatio civitatis, vel populi cuiuscumque est ut gubernetur per Regem quia huiusmodi regnum maxime representat divinum regimen, quo unus Deus mundum gubernat à principio. Igitur lex debuit Regem populo instituire, & non permittere hoc eorum arbitrio, sicut permittitur Deuteron. xxi. 14. *Cum dixerit, Constituum super me Regem... tum constituit &c.*

3. Præterea. Sicut dicitur Matth. xii. 25. *omne Regnum (c) in se ipsum divisum desolabitur*: quod etiam experimento patuit in populo Iudeorum, in quo fuit divisio regni destructionis causa. Sed lex præcipue debet intendere ea quæ pertinent ad communem salutem populi. Ergo debuit in lege prohiberi divisio regni in duos Reges: nec etiam debuit hoc auctoritate divina introduci, sicut legitur introductum auctoritate Domini per Ahiam Silonitem Prophetam III. Reg. xi.

4. Præterea. Sicut sacerdotes instituuntur ad utilitatem populi in his quæ ad Deum pertinent, ut patet Hebr. v. ita principes etiam instituuntur ad utilitatem populi in rebus humanis. Sed sacerdotibus, & Levitis, qui sunt in lege, deputantur aliqua ex quibus vivere debeant, sicut decimas, & primitiæ, & multa alia huiusmodi. Ergo similiter principibus populi debuerunt aliqua ordinari, unde sustentarentur; & præcipue cum inhibita sit eis numerum acceptio, ut patet Exod. xxi. 8.

(c) *Ibid.* divisum contra se.

Non enim accipietis munera, quæ excæcant etiam prudentes, & subvertunt verba iustorum.

5. Præterea. Sicut regnum est optimum regimen, ita tyrannis est pessima corruptio regiminis. Sed Dominus Regem instituendo, instituit ius tyrannicum: dicitur enim I. Reg. viii. 11. *Hoc erit ius Regis qui imperaturus est vobis: filios vestros tollet &c.* Ergo inconvenienter fuit provisum per legem circa principum ordinationem.

Sed contra est quod populus Israel de pulchritudine ordinationis commendatur Num. xxiv. 5. *Quam pulchra sunt tabernacula tua Jacob, & tentoria tua Israel!* Sed pulchritudo ordinationis populi dependet ex principibus bene institutis. Ergo per legem populus fuit circa principes bene institutus.

Respondeo dicendum, quod circa bonam ordinationem principum in aliqua civitate, vel gente duo sunt attendenda. Quorum unum est ut omnes aliquam partem habeant in principatu: per hoc enim conservatur pax populi, & omnes talem ordinationem amant, & custodiunt, ut dicitur in II. Polit. (cap. 1.)

Aliud est quod attenditur secundum speciem regiminis, vel ordinationis principatum; cuius cum sint diversæ species, ut Philosophus tradit in III. Polit. (cap. v.) (a) præcipue tamen fuit Regnum, in quo unus principatur secundum virtutem; & Aristocratia, idest potestas optimorum, in qua aliqui pauci principantur secundum virtutem. Unde optima ordinatio principum est in aliqua civitate, vel regno, in quo unus præficatur secundum virtutem, qui omnibus præsit; & sub ipso sunt aliqui principantes secundum virtutem: & tamen talis principatus ad omnes pertinet, tum quia ex omnibus elegi possunt, tum quia etiam ab omnibus eliguntur. (b) Talis vero est omnis politia bene commixta ex Regno, in quantum unus præest; & Aristocratia, in quantum multi principantur secundum virtutem; & ex Democratia, idest potestate populi, in quantum ex popularibus possunt eligi principes, & ad populum pertinet electio principum. Et hoc fuit institutum secundum legem divinam. Nam Moyses, & ejus successores gubernabant populum, quasi singulariter omnibus principantes: quod est quedam species regni. Eligebantur autem septuaginta duo seniores secundum virtutem: dicitur enim Deut. 1. 15. *Tuli de vestris tribus viros sapientes & nobiles, & constitui eos principes: & hoc erat aristocraticum.* Sed democraticum erat quod isti de omni populo eligebantur.

(a) Ita add. Camer. & Alcan. quos sequuntur Nicolajus, & edit. Patav. Edit. Rom. præcipue tamen est unum regimen, in quo unus &c. (b) Ita edit. Patav. an. 1712. Nicolajus cum cod. Tarrac. Talis est enim omnis politia. Edit. Rom. cum cod. Camer. Talis est enim (Garcia vero) optima politia, Cod. Alcan. Politica.

tur: dicitur enim Exod. xviii. 21. *Provide de omni plebe viros sapientes &c.* & etiam quod populus eos eligebat: unde dicitur Deuter. 1. 13. *Date ex vobis viros sapientes &c.* Unde patet quod optima fuit ordinatio principum quam lex instituit.

Ad primum ergo dicendum, quod populus ille sub speciali cura Dei regebatur: unde dicitur Deut. vii. 6. *Te elegit Dominus Deus tuus, ut sis ei populus peculiaris.* Et ideo institutionem summi principis Dominus sibi reservavit, & hoc est quod Moyses petivit Num. xxviii. 16. *Provideat Dominus Deus spiritum omnis carnis hominem qui sit super multitudinem hanc: & sic ex ordinatione institutus est Josue in principatu post Moysen: & de singulis iudicibus qui post Josue fuerunt, legitur, quod Deus suscitavit populo salvatorem; & quod spiritus Domini fuit in eis, ut patet Judic. 11. & 111. Et ideo etiam electionem Regis non commisit Dominus populo, sed sibi reservavit, ut patet Deut. xxi. 15. *Eum constituit Regem quem Dominus Deus tuus elegerit.**

Ad secundum dicendum, quod regnum est optimum regimen populi, si non corruptum. Sed propter magnam potestatem, quæ Regi conceditur, de facili regnum degenerat in tyrannidem, nisi sit perfecta virtus ejus cui talis potestas conceditur: quia non est nisi virtutis bene ferre bonas formas; ut Philosophus dicit in X. Ethic. (cap. viii.) Perfecta autem virtus in paucis invenitur: & præcipue Judæi crudeles erant, & ad avaritiam proni; per quæ vitia maxime homines in tyrannidem decidunt. Et ideo Dominus à principio eis Regem non instituit cum plena potestate, sed iudicem, & gubernatorem in eorum custodiam; sed postea Regem ad petitionem populi quasi indignatus concessit, ut patet per hoc quod dixit ad Samuel I. Reg. viii. 7. *Non te abiecerunt, sed me, ne regnum super eos.* Instituit tamen à principio circa Regem instituendum, primo quidem modum eligendi, in quo duo determinavit, ut scilicet in ejus electione expectarent iudicium Domini, & ut non facerent Regem alterius gentis: quia tales Reges solent parum affici ad gentem cui præficuntur, & per consequens non curare de ea. Secundo ordinavit circa Reges institutos, qualiter deberent se habere quantum ad seipsos, ut scilicet non multiplicarent curas; & equos, neque uxores, neque etiam immensas divitias: quia ex cupiditate horum principes ad tyrannidem